

Fair für alle

Stand Dezember 2025

Erste Informationen zur Teilhabe am Arbeitsmarkt
(Mindestlohn und Schwarzarbeit)

Справедливо для всіх

Початкова інформація про участь на ринку праці
(мінімальна заробітна плата та незадекларована праця)

© Judith Raß

Deutsch
Українська (Ukrainisch)

Zweisprachige Informationsbroschüre

Vorwort

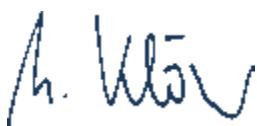
Ein aktives Eintreten gegen Rassismus und Diskriminierung ist ein wichtiger Teil des Selbstverständnisses der Rotkreuz- und Rothalbmond-Bewegung. Im DRK Kreisverband Euskirchen versuchen wir, diesem Anspruch auf allen unseren Handlungsfeldern gerecht zu werden, im Hauptamt wie im Ehrenamt. Einen besonderen Beitrag dazu leistet seit 2013 unsere Integrationsagentur: Sie führt in Zusammenarbeit mit freien und öffentlichen Trägern Integrations- und Bildungsprojekte im Kreisgebiet durch und berät Einrichtungen, Verbände und Initiativen zu interkulturellen Öffnungsprozessen, zur Diskriminierungsprävention und zu einem wertschätzenden Umgang mit Vielfalt. Für Menschen mit Flucht- bzw. Zuwanderungsgeschichte bieten wir Integrationsprojekte zur Partizipation, Information, Unterstützung und Begegnung an.

Die vorliegende Broschüre wurde im Rahmen des Projekts „Mensch, Respekt! Für Fairness und Menschlichkeit im Kreis Euskirchen“ erstellt. Sie bietet Informationen zu den Themen Mindestlohn und Schwarzarbeit. Es handelt sich um allgemeine Hinweise, die einen ersten Überblick geben sollen. Die Rechtslage ist vereinfacht zusammengefasst.

Die dargestellten Informationen richten sich insbesondere an Familien und alleinstehende Personen mit geringem Einkommen. Es ist uns ein Anliegen, allen Menschen Zugänge zu Leistungen zu eröffnen, auf die sie einen Anspruch haben, und ihnen damit die gleichberechtigte Teilhabe an der Gesellschaft zu ermöglichen. Insbesondere zugewanderte Menschen oder Personen, die die deutsche Sprache nicht so gut beherrschen und in bürokratischen Dingen wenig erfahren sind, schrecken oftmals vor der Inanspruchnahme dieser Leistungen zurück. Wir möchten mit dieser Broschüre die Hürden verringern, denen sie sich gegenübergestellt sehen. Daher sind diese Informationen sprachlich in einfachem Deutsch formuliert sowie in mehrere Sprachen übersetzt. Bewusst haben wir ein Design gewählt, dass die Version auf Deutsch und deren Übersetzung nebeneinander stehen lässt, damit ratsuchende und unterstützende Personen sich gemeinsam mit den dargestellten Informationen auseinandersetzen können. Die Broschüre erscheint in Deutsch, Arabisch, Englisch, Französisch, Persisch, Polnisch, Türkisch und Ukrainisch.

Die Broschüre „Fair für alle – Erste Informationen zur Teilhabe am Arbeitsmarkt (Mindestlohn und Schwarzarbeit)“ soll wie die bereits 2023 erschienene mehrsprachige Broschüre „Fair für alle – Erste Informationen zu Kindergeld, Kinderzuschlag, Bildung und Teilhabe, Wohngeld“ Zugänge zur gleichberechtigten Teilhabe aller Menschen an unserer Gesellschaft eröffnen und damit Diskriminierung und Rassismus entgegenwirken. Ich danke allen Beteiligten dafür, dass sie einen Beitrag dazu leisten!

Ihr

Rolf Klöcker
Geschäftsführer des DRK Kreisverbands Euskirchen e.V.

Inhalt

1 – Mindestlohn	4
2 – Schwarzarbeit	11
Quellen	16
Impressum	18

Зміст

1 – Мінімальний розмір оплати праці	4
2 – Незаконна трудова діяльність	11
Джерела	16
Impressum	18

1 – Mindestlohn

Informationen über den Mindestlohn

Der Mindestlohn ist der niedrigste Lohn, der für die Arbeit bezahlt werden muss. Der Mindestlohn ist gesetzlich geregelt. Grundsätzlich hat jede*r Arbeitnehmer*in einen Anspruch darauf, dass das Arbeitsentgelt (Lohn) mindestens so hoch ist wie der Mindestlohn. Der Mindestlohn ist also eine Lohn-Untergrenze. Es gibt nur sehr wenige Ausnahmen vom allgemeinen gesetzlichen Mindestlohn.

Erste Informationen und Beispiele finde ich auf der Internetseite des Bundesministeriums für Arbeit und Soziales (BMAS). Ausführliche Informationen finde ich in der Broschüre des BMAS.

- Internetseite
 - <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsrecht/Mindes...>
- Broschüre
 - <https://www.bmas.de/DE/Service/...>
- Übersetzungen der Broschüre
 - <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsrecht/Mindes...>

1 – Мінімальний розмір оплати праці

Інформація про мінімальну заробітну плату

Мінімальний розмір оплати праці – це найменша заробітна плата, яка має сплачуватися за роботу. Мінімальний розмір оплати праці регулюється законом. Загалом кожний працівник має право на те, щоб винагорода за роботу (заробітна плата) була, принаймні, не меншою, ніж мінімальний розмір оплати праці. Тобто, мінімальний розмір оплати праці – це нижня межа заробітної плати. Існує дуже мало винятків з загального встановленого законом мінімального розміру оплати праці.

Першу інформацію та приклади можна знайти на Інтернет-сторінці Bundesministeriums für Arbeit und Soziales (BMAS) (Федерального міністерства праці і соціального забезпечення). Докладну інформацію можна знайти у брошури BMAS.

- Веб-сайт
- Брошюра
- Переклади брошури

FAQ Mindestlohn

Wie hoch ist der allgemeine Mindestlohn?

- Der allgemeine Mindestlohn beträgt brutto 13,90 € pro Stunde (seit 1. Januar 2026).
- Der gesetzliche Mindestlohn wird in den kommenden Jahren schrittweise weiter erhöht.
- Zum 1. Januar 2027 steigt der Mindestlohn auf 14,60 € pro Stunde.

Wie hoch ist der Branchen-Mindestlohn?

- Für viele Branchen gilt ein höherer Mindestlohn, zum Beispiel:
 - » Abfallwirtschaft, einschließlich Straßenreinigung und Winterdienst
 - » Bauhauptgewerbe, dazu zählen unter anderem Hochbau, Tiefbau, Straßenbau, Zimmerei
 - » Dachdecker-Handwerk
 - » Elektro-Handwerk
 - » Gebäudereinigung
 - » Gerüstbauer-Handwerk
 - » Maler- und Lackierer-Handwerk
 - » Pflegebranche, also Pflegekräfte, Pflegeassistenten, Pflegehilfskräfte und Pflegefachkräfte
 - » Schornsteinfeger
 - » Sicherheitskräfte an Verkehrsflughäfen
 - » Zeitarbeits-Branche (Arbeitnehmerüberlassung)
- Wie hoch der Mindestlohn in meiner Branche ist, erfahre ich auf der Internetseite vom Zoll oder in der Übersicht vom BMAS: Mindestlöhne im Sinne des Arbeitnehmer-Entsendegesetzes

- Internetseite Zoll
 - https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/Mindestarbeitsbedingungen/Mindestlohn-AEntG-Lohnuntergrenze-AUeG/Branchen-Mindestlohn-Lohnuntergrenze/uebersicht_branchen_mindestloehne.html
- Internetseite BMAS
 - <https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Arbeitsrecht/mindestloehne-gesamt-uebersicht.html>

FAQ Мінімальний розмір оплати праці

Скільки складає загальний мінімальний розмір оплати праці?

- Загальна мінімальна заробітна плата брутто становить 13,90 євро на годину (з 1 січня 2026 року).
- Встановлений законом мінімальний розмір оплати праці буде поступово збільшуватися у наступні роки.
- З 1 січня 2027 року мінімальна заробітна плата зросте до 14,60 євро на годину.

Скільки складає галузевий мінімальний розмір оплати праці?

- Для багатьох галузей діє підвищений мінімальний розмір оплати праці, наприклад:
 - » Переробка відходів, включно з прибиранням вулиць та зимовим обслуговуванням доріг
 - » Основні будівельні роботи, у тому числі висотне будівництво, підземні роботи, дорожнє будівництво, садово-паркове будівництво, теслярське ремесло
 - » Ремесло покрівельника
 - » Електротехнічне виробництво
 - » Прибирання будівлі
 - » Ремесло монтажника будівельних лісів
 - » Малярне та фарбувальне ремесло
 - » Галузь догляду, тобто сестринський персонал, молодший і середній медичний персонал, санітарі та медичні сестри
 - » Сажотруси
 - » Правоохоронні органи у цивільних аеропортах
 - » Галузь тимчасового працевлаштування (лізинг персоналу)
- Скільки складає мінімальний розмір оплати праці у моїй галузі, я можу дізнатися на Інтернет-сторінці митниці або в огляді BMAS: мінімальні розміри оплати праці у значенні Закону про нормативні умови праці для іноземних працівників.

• Сайт митниці

• Веб-сайт BMAS

Habe ich ein Recht auf den Mindestlohn?

Ja, wenn ich in Deutschland arbeite und zu einer der folgenden Gruppen gehöre:

- Erwachsene Arbeitnehmer*innen, das heißt:
 - » Ich bin Arbeitnehmer*in.
 - » Ich bin mindestens 18 Jahre alt.
- Minderjährige Arbeitnehmer*innen mit Berufsabschluss, das heißt:
 - » Ich bin Arbeitnehmer*in.
 - » Ich bin jünger als 18 Jahre alt.
 - » Ich habe eine abgeschlossene Berufsausbildung.
- Praktikant*innen
 - » Ich bin Praktikant*in.
 - » Ausnahme 1: Es handelt sich um ein Pflichtpraktikum, das ich für meine Berufsausbildung bzw. Studium absolviere.
 - » Ausnahme 2: Es handelt sich um ein freiwilliges Praktikum mit einer Dauer von maximal 3 Monaten, das ich zur Orientierung bei der Berufs- oder Studienwahl absolviere oder im Rahmen meines Studiums absolviere.

Hinweis: Neben dem Mindestlohn gibt es weitere Mindest-Arbeitsbedingungen. Welche das sind, erfahre ich auf der Internetseite vom Zoll.

- Internetseite Zoll

► https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/Mindestarbeitsbedingungen/mindestarbeitsbedingungen_node.html

Gilt der Mindestlohn auch, wenn ich nicht aus Deutschland komme?

- Ja. Der Mindestlohn gilt für alle Beschäftigten, die in Deutschland arbeiten.
- Der Mindestlohn gilt auch, wenn ich im Ausland lebe und grenzüberschreitend in Deutschland arbeite.
- Der Mindestlohn gilt auch, wenn ich bei einem ausländischen Arbeitgeber angestellt bin.

Gilt der Mindestlohn auch, wenn ich als Aushilfe arbeite?

- Ja. Der Mindestlohn gilt unabhängig von der gesamten Stundenzahl, also auch für Aushilfen und Minijobs.
- Hinweis: Der Arbeitgeber muss die Arbeitszeiten von Minijobbern dokumentieren und die Dokumente zwei Jahre lang aufbewahren, um sie bei einer Prüfung durch den Zoll vorlegen zu können.

Чи маю я право на мінімальний розмір оплати праці?

Так, якщо я працюю у Німеччині та належу до однієї з наступних груп:

- Дорослі працівники, тобто:
 - » Я – працівник/працівниця.
 - » Мені є 18 років.
- Неповнолітні працівники з закінченою професійною освітою, тобто:
 - » Я – працівник/працівниця.
 - » Я молодше 18 років.
 - » Я отримав/ла професійну освіту.
- Практиканти
 - » Я – практикант/ка.
 - » Виняток 1: Мова йде про обов'язкову практику, яку проходять для закінчення професійної або вищої освіти.
 - » Виняток 2: Мова йде про добровільну практику строком не більше 3 місяців, яку проходять для професійного орієнтування чи вибору напрямку навчання або у рамках навчання.

Примітка: Окрім мінімального розміру оплати праці є й інші мінімальні умови праці. Які саме, можна дізнатися на Інтернет-сторінці митниці.

- Сайт митниці

Чи діє мінімальний розмір оплати праці, якщо я родом не з Німеччини?

- Так. Мінімальний розмір оплати праці діє для всіх працівників, що працюють у Німеччині.
- Мінімальний розмір оплати праці також діє, якщо я живу за кордоном та транснаціонально працюю у Німеччині.
- Мінімальний розмір оплати праці також діє, якщо мене прийняв на роботу іноземний роботодавець.

Чи діє мінімальний розмір оплати праці, якщо я працую як тимчасовий працівник?

- Так. Мінімальний розмір оплати праці діє незалежно від загальної кількості годин, тобто, у тому числі для тимчасових працівників та мінімальної зайнятості.
- Примітка: Працівник має документувати час роботи працівників, що виконують мінімальну роботу, та зберігати документи протягом двох років, щоб можна було їх пред'явити під час митної перевірки.

Für wen gilt der Mindestlohn nicht?

- Auszubildende nach dem Berufsbildungsgesetz
- Ehrenamtlich tätige Personen
- Personen, die einen freiwilligen Dienst ableisten, wie z.B. Bundesfreiwilligendienst, Freiwilliges Soziales Jahr, Freiwilliges Ökologisches Jahr
- Teilnehmende an einer Maßnahme der Arbeitsförderung, die vom Jobcenter bzw. der Arbeitsagentur unterstützt wird, z.B. Praktikum beim Arbeitgeber
- Heimarbeitende nach dem Heimarbeitsgesetz
- Selbstständige
- Jugendliche unter 18 Jahren ohne abgeschlossene Berufsausbildung
- Langzeitarbeitslose, innerhalb der ersten sechs Monate nach Wiedereinstieg in den Arbeitsmarkt
- Hinweis: Als langzeitarbeitslos gelten Personen, die mindestens ein Jahr arbeitslos gemeldet sind.

Was kann ich machen, wenn ich keinen Mindestlohn bekomme?

- Mein Anspruch auf Zahlung des Mindestlohns ist gesetzlich geschützt. Das heißt, ein Verzicht ist nicht möglich und anderslautende Vereinbarungen mit meinem Arbeitgeber sind ungültig.
- Wenn ich die Voraussetzungen für den Mindestlohn erfülle, aber mein Arbeitgeber mir weniger bezahlt, dann kann ich meinen Arbeitgeber darauf hinweisen, dass er den Mindestlohn bezahlen muss.
- Wenn ich eine Beschwerde oder einen Hinweis zu einem Verstoß gegen den Mindestlohn habe, dann kann ich mich an die Zollverwaltung wenden:
 - » Zentrale Auskunft Zoll (Deutsch)
Telefon: 0228 303 26020
E-Mail: info.privat@zoll.de
 - » Zentrale Auskunft Zoll – Enquiries (English)
Telefon: 0228 303 26040
E-Mail: enquiries.english@zoll.de

Для кого не діє мінімальний розмір оплати праці?

- Учні виробничого навчання за Законом про професійну освіту
- Особи, що працюють на суспільних засадах
- Особи, що проходять добровільну службу, наприклад, Федеральна служба волонтерів, Добровільний соціальний рік, Добровільний екологічний рік
- Учасники заходу стимулування зайнятості, що проводиться за підтримки центру зайнятості або агентства працевлаштування, наприклад, практика у працедавця
- Особи, що працюють на дому за Законом про надомну працю
- Самозайняті
- Молодь до 18 років, що не мають закінченої професійної освіти
- Безробітні протягом тривалого часу, впродовж перших шести місяців після повернення на ринок праці.
- Примітка: безробітними протягом тривалого часу вважаються люди, які стоять на обліку як безробітні принаймні один рік.

Що можна зробити, якщо я не отримую мінімальний розмір оплати праці?

- Мое право на отримання мінімального розміру оплати праці захищено законом. Це значить, відмова від нього неможлива, а інші домовленості з роботодавцем недійсні.
- Якщо я виконую передумови для мінімального розміру оплати праці, але мій роботодавець сплачує мені менше, я можу вказати роботодавцеві на те, що він мусить платити мінімальний розмір оплати праці.
- Якщо я маю скаргу або інформацію про недотримання мінімального розміру оплати праці, я можу звернутися до митного управління:
 - » Центральне довідкове бюро митної служби (німецька мова)
Телефон: 0228 303 26020
Ел. пошта: info.privat@zoll.de
 - » Центральне довідкове бюро митної служби – запити на отримання інформації (англійська мова)
Телефон: 0228 303 26040
Ел. пошта: enquiries.english@zoll.de

Hinweise zum Mindestlohn-Verstoß:

- Verstöße gegen das Mindestlohngesetz stellen eine Ordnungswidrigkeit dar. Dies kann eine Geldbuße von bis zu 500.000 € für den Arbeitgeber nach sich ziehen.
- Wenn mein Arbeitgeber trotzdem den Mindestlohn nicht bezahlt, dann kann ich mein Recht vor Gericht durchsetzen, und zwar indem ich eine Lohnzahlungsklage vor dem Arbeitsgericht einreiche. Diese Klage kann ich auch ohne einen Anwalt einreichen.
- Rechtliche Beratung und Unterstützung durch einen Anwalt können sehr hilfreich sein.

Hinweise zum Rechtsschutz im Arbeitsrecht:

- Wenn ich eine Arbeits-Rechtsschutzversicherung habe, kann ich Rechtsschutz für die Durchsetzung des Mindestlohns in Anspruch nehmen.
- Wenn ich Mitglied in einer Gewerkschaft bin, kann ich gewerkschaftlichen Rechtsschutz für die Durchsetzung des Mindestlohns in Anspruch nehmen.

Hinweise zur Verjährungsfrist von 3 Jahren:

- Für den Anspruch auf Mindestlohn gilt die regelmäßige Verjährungsfrist von 3 Jahren.
- Das heißt, innerhalb von 3 Jahren kann ich meinen Anspruch geltend machen und gegebenenfalls Klage einreichen.
- Diese Zeit ist gesetzlich geschützt und kann nicht verkürzt werden.

Wer kontrolliert, dass der Mindestlohn gezahlt wird?

- Zuständig für die Kontrolle ist der Zoll, genauer gesagt die Finanzkontrolle Schwarzarbeit (FKS).
- Der Zoll prüft die Einhaltung des allgemeinen Mindestlohns und der speziellen Branchen-Mindestlöhne.
- Der Zoll ist außerdem für die Kontrolle von Schwarzarbeit zuständig und prüft, ob der Arbeitgeber die Arbeit ordnungsgemäß bei der Sozialversicherung angemeldet hat.
- Wenn ich als Arbeitnehmer*in Sozialleistungen erhalte, dann prüft der Zoll, ob ich dies ordnungsgemäß dem Jobcenter, der Arbeitsagentur bzw. dem Sozialamt mitgeteilt habe.
- Der Zoll ist zuständig für die Verfolgung von Rechtsverstößen.

Інформація про недотримання мінімального розміру оплати праці:

- Порушення Закону про мінімальний розмір оплати праці – це адміністративне правопорушення. Це може тягнути за собою грошовий штраф у розмірі до 500 000 € для роботодавця.
- Якщо, незважаючи на це, роботодавець не сплачує мінімальний розмір оплати праці, я можу захистити своє право у суді, а саме подати позов про несплату заробітної плати до суду з трудових суперечок. Такий позов можна подати навіть без адвоката.
- Юридична консультація та підтримка адвоката можуть бути дуже корисними.

Вказівка щодо правового захисту у суді з трудових суперечок:

- Якщо у мене є страхування витрат на юридичну допомогу у трудових суперечках, я можу скористатися правовим захистом для реалізації права на мінімальний розмір оплати праці.
- Якщо я є членом профспілки, я можу скористатися профспілковим правовим захистом для реалізації права на мінімальний розмір оплати праці.

Примітка до трирічного строку давності:

- Для претензії на мінімальний розмір оплати праці діє звичайний строк давності, що складає 3 роки.
- Це значить, що протягом 3 років я можу пред'явити свої претензії та за необхідності подати позов.
- Цей строк захищено законом та не може бути скорочено.

Хто контролює, що сплачується мінімальний розмір оплати праці?

- Відповідальним за контроль органом є митниця, точніше Finanzkontrolle Schwarzarbeit (FKS) (Фінансовий контроль нелегальної зайнятості).
- Митниця перевіряє дотримання загального мінімального розміру оплати праці та спеціальних галузевих мінімальних розмірів оплати праці.
- Крім того, митниця відповідає за контроль нелегальної зайнятості та перевіряє, чи реєструє працодавець роботу у фонді соціального страхування належним чином.
- Якщо я як працівник/працівниця отримую соціальну допомогу, митниця перевіряє, чи повідомив/ла я про це належним чином центр зайнятості, агентство працевлаштування або орган соціального забезпечення.
- Митниця відповідає за переслідування правопорушень.

Hinweise für Empfänger*innen von Sozialleistungen:

- Ein Verstoß gegen die Mitteilungspflicht stellt eine Ordnungswidrigkeit dar. Dies kann eine Geldbuße von bis zu 5.000 € nach sich ziehen.
- Wer absichtlich falsche oder unvollständige Angaben macht oder Änderungen nicht sofort mitteilt und dadurch Leistungen erhält, die ihm nicht zustehen, macht sich wegen Betrug bzw. Erschleichen von Sozialleistungen strafbar. Das kann mit einer Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft werden.

Wo kann ich mich informieren?

- Ich kann mit dem Mindestlohn-Rechner des BMAS ausrechnen, wie hoch mein Stundenlohn ist.
- Mindestlohnrechner
 - <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsrecht/Mindestlohn/Mindestlohnrechner/mindestlohn-rechner.html>
- Ich kann mich bei der Zollverwaltung informieren, ob der Mindestlohn für mich gilt:
 - » Internetseite vom Zoll mit mehrsprachigen Informationen zu den Mindest-Arbeitsbedingungen wie zum Beispiel Mindestlohn, Überstundenzuschläge, Reisekosten, Urlaub
 - » Internetseite
 - https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/Mindestarbeitsbedingungen/mindestarbeitsbedingungen_node.html
 - » Zentrale Auskunft Zoll (Deutsch)
Telefon: 0228 303 26220
E-Mail: info.privat@zoll.de
 - » Zentrale Auskunft Zoll – Enquiries (English)
Telefon: 0228 303 26040
E-Mail: enquiries.english@zoll.de
- Ich kann mich beim Bürgertelefon des BMAS informieren, ob der Mindestlohn für mich gilt:
 - » Internetseite vom BMAS mit mehrsprachigen Informationen zum Arbeitsrecht wie zum Beispiel Mindestlohn, Leiharbeit, Teilzeit, Tarifverträge und Arbeitsschutz
 - » Internetseite
 - <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/arbeit.html>
 - » Mindestlohn-Hotline (Deutsch)
Telefon: 030 60 28 00 28

Примітки для отримувачів соціальної допомоги:

- Порушення обов'язку мінімального розміру оплати праці – це адміністративне правопорушення. Це може тягнути за собою грошовий штраф у розмірі до 5000 €.
- Той, хто умисне надає невірні або неповні відомості або не повідомляє одразу про зміни, через що отримує допомогу, яка йому не належить, вчиняє правопорушення у формі шахрайства або отримання соціальної допомоги обманним шляхом. Це може каратися позбавленням волі на строк до п'яти років або грошовим штрафом.

Де можна отримати інформацію?

- За допомогою калькулятора мінімального розміру оплати праці BMAS можна підрахувати, скільки складає моя погодинна оплата.
- Калькулятор мінімальної заробітної плати
 - У митному управлінні можна дізнатися, чи діє для мене мінімальний розмір оплати праці:
 - » Інтернет-сторінка митниці з інформацією на різних мовах про мінімальні трудові умови, наприклад, мінімальний розмір оплати праці, надбавки за понаднормові години, витрати на відрядження, відпустка
 - » Веб-сайт
 - » Центральне довідкове бюро митної служби (німецька мова)
Телефон: 0228 303 26020
Ел. пошта: info.privat@zoll.de
 - » Центральне довідкове бюро митної служби – запити на отримання інформації (англійська мова)
Телефон: 0228 303 26040
Ел. пошта: enquiries.english@zoll.de
- На гарячій лінії BMAS я можу дізнатися, чи діє мінімальний розмір оплати праці для мене:
 - » Інтернет-сторінка BMAS з інформацією на різних мовах про трудове право, наприклад, мінімальний розмір оплати праці, позикова праця, неповна зайнятість, тарифні договори та захист праці
 - » Веб-сайт
 - » Гаряча лінія щодо мінімального розміру оплати праці
030 60 28 00 28

- Internetseite: Bürgertelefon und Erklärvideo des BMAS
► <https://www.bmas.de/DE/Service/Kontakt/BuergerTelefon/buergerTelefon.html>

- Ich kann mich bei der Bundesregierung informieren, ob der Mindestlohn für mich gilt:
 - » Internetseite der Bundesregierung mit mehrsprachigen Informationen zum Mindestlohn
 - » Internetseite► <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/mindestlohn-faq-1688186>

Wo können sich Arbeitgeber informieren?

- Das Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS) informiert Arbeitgeber über ihre Rechten und Pflichten bezüglich des Mindestlohns, zum Beispiel Mindestarbeitsbedingungen, Branchenmindestlöhne und Dokumentationspflichten.
- Ausführlichere Informationen finden sich auf der Internetseite vom BMAS und in der Broschüre.
 - » Internetseite
 - <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsrecht/Mindestlohn/mindestlohn.html>
 - » Broschüre
 - <https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/a640-ml-broschuere-pdf>

- Інтернет: Гаряча лінія для громадян та роз'яснювальне відео від ДМС

- У Федеральному уряді можна дізнатися, чи діє для мене мінімальний розмір оплати праці:
 - » Веб-сайт федерального уряду з багатомовною інформацією про мінімальну заробітну плату
 - » Веб-сайт

Де можуть отримати інформацію роботодавці?

- Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS) (Федеральне міністерство праці і соціального забезпечення) інформує працедавців про їхні права та обов'язки стосовно мінімального розміру оплати праці, наприклад, про мінімальні умови праці, галузеві мінімальні розміри оплати праці та обов'язки вести документацію.
- Докладну інформацію можна знайти на Інтернет-сторінці BMAS та у брошурі.
 - » Веб-сайт
 - » Брошура

2 – Schwarzarbeit

Informationen über die Schwarzarbeit

Die Schwarzarbeit bezeichnet eine Arbeit, die nicht ordnungsgemäß angemeldet beziehungsweise versteuert wird. Zum Beispiel: Wenn der Lohn nicht versteuert wird, die Sozialabgaben nicht gezahlt werden oder die behördlichen Meldepflichten nicht erfüllt werden, dann leisten sowohl derjenige, der die Arbeit beauftragt, als auch derjenige, der die Arbeit ausführt, Schwarzarbeit. Schwarzarbeit ist verboten; es handelt sich um eine Ordnungswidrigkeit oder sogar eine Straftat. Zuständig für die Verfolgung von Schwarzarbeit ist der Zoll.

Erste Informationen finde ich im Faltblatt „Der Zoll gegen Schwarzarbeit und illegale Beschäftigung“. Ausführliche Informationen finde ich auf der Internetseite vom Zoll (Deutsch, English).

- Faltblatt
 - https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/Broschueren_Bestellservice/2018-04-03-zoll-gegen-schwarzarbeit-und-illegale-beschaeftigung.html
- Internetseite
 - https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/Bekaempfung-der-Schwarzarbeit-und-illegalen-Beschaeftigung/bekaempfung-der-schwarzarbeit-und-illegalen-beschaeftigung_node.html

2 – Незаконна трудова діяльність

Інформація про незаконну трудову діяльність

Незаконна трудова діяльність – це діяльність, яка не є зареєстрованою належним чином або не обкладається податком. Наприклад: Якщо заробітна плата не обкладається податком, не сплачуються внески на соціальне страхування або не виконуються зобов'язання щодо офіційної звітності, то і особа, яка є замовником роботи, і особа, яка її виконує, вважаються такими, що здійснюють незаконну трудову діяльність. Незаконна трудова діяльність є забороненою; вона є адміністративним правопорушенням чи навіть кримінальним злочином. Контроль за незаконною трудовою діяльністю здійснюється митними органами.

Вихідну інформацію можна знайти у буклеті «Митні органи проти незаконної трудової діяльності та нелегальної зайнятості». Більш детальну інформацію можна знайти на сайті митної служби (німецькою та англійською мовами).

- Буклет
- Веб-сайт

FAQ Schwarzarbeit

Was genau ist Schwarzarbeit?

- Schwarzarbeit leisten Personen, die eine Dienstleistung oder Werkleistung als Auftragsleistung erhalten (Auftraggeber) oder erbringen (Auftragnehmer) und dabei folgende Verstöße begehen:
 - » Der Auftraggeber erfüllt seine sozialversicherungsrechtlichen Melde-, Beitrags- oder Aufzeichnungspflichten nicht.
 - » Der Auftraggeber und/oder Auftragnehmer erfüllt seine steuerlichen Pflichten nicht.
 - » Der Auftragnehmer erhält Sozialleistungen und erfüllt seine Mitteilungspflicht gegenüber dem Sozialleistungsträger nicht.
 - » Der Auftragnehmer ist der erforderlichen gewerberechtlichen Anzeigepflicht nicht nachgekommen oder hat die erforderliche Reisegewerbeakte nicht erworben.
 - » Der Auftragnehmer betreibt ein zulassungspflichtiges Handwerk als stehendes Gewerbe ohne Eintragung in die Handwerksrolle.
 - » Die genaue Definition steht im Schwarzarbeitsbekämpfungsgesetz – SchwarzArbG.
- Schwarzarbeit leisten auch Auftragnehmer und Auftraggeber, die eine Dienstleistung oder Werkleistung vortäuschen, um dadurch unrechtmäßig Sozialleistungen zu erhalten.
- Auftragsleistungen sind:
 - » Dienstleistungen, zum Beispiel: Taxifahren, Tätigkeit als Frisör*in, Hilfe im Haushalt, Reinigungsarbeiten
 - » Werkleistungen, zum Beispiel: Reparaturen, Wartungsarbeiten oder sonstige Arbeiten an Gegenständen und Gebäuden
- Auftraggeber sind:
 - » Arbeitgeber
 - » Unternehmer
 - » Versicherungspflichtige Selbstständige
- Auftragnehmer sind:
 - » Personen, die einen Auftrag ausführen
 - » Beispiel für eine Dienstleistung: Ein Frisör führt den Auftrag „Haare schneiden“ aus.
 - » Beispiel für eine Werkleistung: Ein Maler führt den Auftrag „Wand streichen“ aus.

Часті питання щодо незаконної трудової діяльності

Що таке незаконна трудова діяльність?

- Незаконна трудова діяльність здійснюється особами, які є отримувачами побутових послуг або робіт за договором підряду (замовник) або їх виконавцями (виконавець), які вчиняють наступні правопорушення:
 - » Замовник не виконує своїх зобов'язань щодо надання звітності, сплати внесків або ведення обліку в системі соціального страхування.
 - » Замовник та/або виконавець не виконує своїх податкових зобов'язань.
 - » Виконавець отримує соціальну допомогу і не виконує своїх зобов'язань щодо інформування органів соціального захисту.
 - » Виконавець не виконав зобов'язань щодо інформування відповідно до вимог комерційного законодавства або не отримав необхідну картку роз'їзного промислу.
 - » Виконавець здійснює діяльність, що вимагає ліцензії, на постійній основі, без реєстрації у Реєстрі ремісничих підприємств.
 - » Точне визначення можна знайти у Законі про боротьбу з нелегальною трудовою зайнятістю (SchwarzArbG).
- Виконавці та замовники, які фальсифікують надання побутових послуг або виконання робіт з метою незаконного отримання соціальної допомоги, також вважаються такими, що здійснюють незаконну трудову діяльність.
 - До робіт за договором підряду належать:
 - » Побутові послуги, наприклад: водіння таксі, робота перукарем, допомога по дому, прибирання
 - » Послуги за договором підряду, наприклад: ремонт, технічне обслуговування або інші роботи на об'єктах та у будівлях
 - Замовниками є:
 - » Работодавці
 - » Підприємці
 - » Самозайняті особи, які є суб'єктами обов'язкового страхування
 - Виконавцями є:
 - » Особи, які виконують замовлення
 - » Приклад побутової послуги: перукар виконує замовлення зі «стрижки волосся».
 - » Приклад підрядних робіт: маляр виконує роботу з «фарбування стін».

Was ist keine Schwarzarbeit?

- Dienst- und Werkleistungen, die nicht auf Gewinn ausgerichtet sind, also bei denen es nicht vorrangig um die Bezahlung geht, in 3 Fällen:
 - » Arbeiten für Angehörige
 - » Arbeiten aus Gefälligkeit
 - » Arbeiten als Nachbarschaftshilfe oder Selbsthilfe

Hinweis: Eine kleine Entschädigung für den Aufwand ist erlaubt.

Was ist illegale Beschäftigung?

- Illegale Beschäftigung bezeichnet eine Arbeit ohne Erlaubnis bzw. ohne Einhaltung der Mindest-Arbeitsbedingungen.
- Illegale Beschäftigung üben Personen aus, die folgende Verstöße begehen:
 - » Der Auftraggeber beschäftigt unerlaubt eine*n Ausländer*in, zum Beispiel bei fehlender Aufenthaltserlaubnis.
 - » Der Auftragnehmer ist ein*e Ausländer*in und übt die Erwerbstätigkeit ohne Erlaubnis aus, zum Beispiel bei fehlender Arbeitserlaubnis.
 - » Der Auftraggeber beschäftigt Personen ohne die erforderliche Erlaubnis nach dem Arbeitnehmerüberlassungsgesetz bzw. nach dem Gesetz zur Sicherung von Arbeitnehmerrechten in der Fleischwirtschaft.
 - » Der Auftraggeber beschäftigt Personen, ohne die Arbeitsbedingungen zu erfüllen, die das Mindestlohngegesetz, das Arbeitnehmer-Entsendegegesetz oder das Arbeitnehmerüberlassungsgesetz vorschreiben.
 - » Der Auftraggeber beschäftigt Personen zu ausbeuterischen Arbeitsbedingungen.

Was sind die Konsequenzen von Schwarzarbeit?

- Schwarzarbeit ist verboten. Sowohl dem Auftraggeber als auch dem Auftragnehmer drohen Geldbußen bis zu 500.000 € und Freiheitsstrafe bis zu 10 Jahren.
- Schwarzarbeit ist nicht versichert. Wenn es bei der Arbeit zu einem Unfall kommt, ist der Arbeitnehmer nicht durch die gesetzliche Unfallversicherung finanziell abgesichert. Das gilt auch, wenn der Arbeitgeber keine Sozialversicherungsbeiträge leistet oder nicht in die Unfallversicherung einzahlt.

Що не вважається незаконною трудовою діяльністю?

- Побутові послуги та підрядні роботи, що не мають на меті отримання прибутку, тобто, коли оплата не є основною метою, у 3 випадках:
 - » Робота, виконувана для родичів
 - » Робота, виконувана на прохання із доброї ласки
 - » Робота, виконувана у якості сусідської допомоги або самодопомоги

Примітка: Допускається отримання незначної винагороди за докладені зусилля.

Що таке нелегальна зайнятість?

- Нелегальна зайнятість – це робота без дозволу або без дотримання мінімальних вимог щодо умов праці.
- Нелегальна зайнятість здійснюється особами, які вчиняють наступні правопорушення:
 - » Замовник незаконно наймає іноземця, наприклад, за відсутності в останнього дозволу на тимчасове перебування.
 - » Виконавець є іноземним громадянином і працює незаконно, наприклад, без дозволу на працевлаштування.
 - » Замовник наймає осіб без необхідного дозволу відповідно до Закону про регулювання переуступки найманих працівників або Закону про захист прав працівників у галузі м'ясної промисловості.
 - » Замовник наймає осіб без дотримання умов праці, передбачених Законом про мінімальну заробітну плату, Законом про нормативні умови праці для іноземних працівників або Законом про регулювання переуступки найманих працівників.
 - » Замовник наймає на роботу осіб на умовах експлуатації.

Якими є наслідки незаконної трудової діяльності?

- Незаконна трудова діяльність є забороненою. І замовнику, і виконавцю загрожує штраф до 500 000 євро та ув'язнення терміном до 10 років.
- Незаконна трудова діяльність не передбачає наявності страховки. Якщо на роботі станеться нещасний випадок, працівник не буде застрахований у фінансовому плані відповідно до вимог обов'язкового страхування від нещасних випадків. Це також стосується випадків, коли роботодавець не сплачує внески на соціальне страхування або страхування від нещасних випадків.

Wer kontrolliert Schwarzarbeit?

- Zuständig für die Kontrolle ist der Zoll, genauer gesagt die Finanzkontrolle Schwarzarbeit (FKS).
- Der Zoll ist für die Kontrolle von Schwarzarbeit zuständig und prüft, ob der Arbeitgeber die Arbeit ordnungsgemäß bei der Sozialversicherung angemeldet hat.
- Der Zoll prüft außerdem die Einhaltung des allgemeinen Mindestlohns und der speziellen Branchen-Mindestlöhne.
- Wenn ich als Arbeitnehmer*in Sozialleistungen erhalte, dann prüft der Zoll, ob ich dies ordnungsgemäß dem Jobcenter, der Arbeitsagentur bzw. dem Sozialamt mitgeteilt habe.
- Der Zoll ist zuständig für die Verfolgung von Rechtsverstößen.
- Hinweise für Empfänger*innen von Sozialleistungen:
 - » Ein Verstoß gegen die Mitteilungspflicht stellt eine Ordnungswidrigkeit dar. Dies kann eine Geldbuße von bis zu 5.000 € nach sich ziehen.
 - » Wer absichtlich falsche oder unvollständige Angaben macht oder Änderungen nicht sofort mitteilt und dadurch Leistungen erhält, die ihm nicht zustehen, macht sich wegen Betrug bzw. Erschleichen von Sozialleistungen strafbar. Das kann mit einer Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft werden.

Хто здійснює контроль за незаконною трудовою діяльністю?

- За здійснення контролю відповідають митні органи, а точніше відділ фінансового контролю за незаконною трудовою діяльністю (FKS).
- Митні органи відповідають за контроль за незаконною трудовою діяльністю та здійснюють перевірку правильності реєстрації роботодавцем даних робіт в системі соціального забезпечення.
- Митні органи також перевіряють дотримання загального мінімального розміру оплати праці та мінімального розміру оплати праці у конкретних галузях.
- Якщо я отримую соціальну допомогу як найманий працівник, митні органи перевіряють правильність надання інформації у центр зайнятості, бюро з працевлаштування чи управління соціального забезпечення.
- Митні органи відповідають за переслідування за юридичні правопорушення.
- Інформація для одержувачів соціальної допомоги:
 - » Порушення обов'язку щодо інформування є адміністративним правопорушенням. Це може передбачати штраф у розмірі до 5 000 євро.
 - » Будь-яка особа, яка навмисно надає неправдиву або неповну інформацію або не повідомляє про зміни негайно і таким чином продовжує отримувати допомогу, на яку вона не має права, підлягає переслідуванню за шахрайство або отримання соціальних допомог обманним шляхом. Це передбачає ув'язнення терміном до п'яти років або штраф.

Wo kann ich mich informieren?

- Ich kann mich bei der Zollverwaltung über legale Beschäftigung und Arbeitsbedingungen informieren:
 - » Internetseite vom Zoll mit mehrsprachigen Informationen zu den Mindest-Arbeitsbedingungen wie zum Beispiel Mindestlohn, Überstundenzuschläge, Reisekosten, Urlaub
 - » Internetseite
 ► https://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/arbeit_node.html
 - » Zentrale Auskunft Zoll (Deutsch)
 Telefon: 0228 303 26020
 E-Mail: info.privat@zoll.de
 - » Zentrale Auskunft Zoll – Enquiries (English)
 Telefon: 0228 303 26040
 E-Mail: enquiries.english@zoll.de

- Ich kann mich beim Bürgertelefon des BMAS über Arbeitsrecht informieren:

- » Internetseite vom BMAS mit mehrsprachigen Informationen zum Arbeitsrecht wie zum Beispiel Mindestlohn, Leiharbeit, Teilzeit, Tarifverträge und Arbeitsschutz

- » Internetseite
 ► <https://www.bmas.de/DE/Arbeit/arbeit.html>
- » Arbeitsrecht-Hotline (Deutsch):
 Telefon: 030 221911004
- » Internetseite
 ► <https://www.bmas.de/DE/Service/Kontakt/BuergerTelefon/buergerTelefon.html>

Hinweis: Informationen über meine Rechte bei der Arbeit finde ich in der Broschüre Arbeitsrecht vom BMAS.

- Broschüre
 ► <https://www.bmas.de/DE/Service/Publikationen/Broschueren/a711-arbeitsrecht.html>

Де я можу отримати інформацію?

- Я можу отримати інформацію про легальне працевлаштування та умови праці у митній адміністрації:
 - » Веб-сайт митної служби з інформацією (багатьма мовами) про мінімальні вимоги щодо умов праці, такі як мінімальна заробітна плата, надбавка за понаднормову роботу, витрати на відрядження, відпустка
 - » Веб-сайт
 - » Центральне довідкове бюро митної служби (німецька мова)
 Телефон: 0228 303 26020
 Ел. пошта: info.privat@zoll.de
 - » Центральне довідкове бюро митної служби – запити на отримання інформації (англійська мова)
 Телефон: 0228 303 26040
 Ел. пошта: enquiries.english@zoll.de
- Я можу отримати інформацію про трудове право звернувшись на гарячу лінію Федерального міністерства праці та соціальних питань Німеччини (BMAS) для громадян:
 - » Сайт BMAS з інформацією (багатьма мовами) щодо трудового права, у тому числі щодо мінімальної заробітної плати, позикової праці, неповної зайнятості, колективних договорів, охорони та безпеки праці
 - » Веб-сайт
 - » Гаряча лінія з питань трудового права (німецька мова):
 Телефон: 030 221911004
 - » Веб-сайт

Примітка: Інформацію про свої права на робочому місці я можу знайти у брошурі BMAS з трудового права.

- Брошюра

Quellen / Джерела

1 – Mindestlohn

**Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns
(Mindestlohngesetz – MiLoG)**

► www.gesetze-im-internet.de/milog

**Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS),
Broschüre: Arbeitsrecht**

► www.bmas.de/DE/Service/Publikationen/Broschueren/a711-arbeitsrecht

**Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS),
Broschüre: Soziale Sicherung im Überblick**

► www.bmas.de/DE/Service/Publikationen/Broschueren/a721-soziale-sicherung-ueberblick

**Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS),
Broschüre: Mindestlohn**

► www.bmas.de/DE/Service/Publikationen/Broschueren/a640-ml-broschuere

**Bundesministerium für Arbeit und Soziales (BMAS),
Internetseite: Mindestlohn**

► www.bmas.de/DE/Arbeit/Arbeitsrecht/Mindestlohn/mindestlohn

**Bundesregierung,
Internetseite: FAQ Mindestlohn**

► www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/mindestlohn-faq-1688186

2 – Schwarzarbeit

**Gesetz zur Bekämpfung der Schwarzarbeit und illegalen Beschäftigung
(Schwarzarbeitsbekämpfungsgesetz – SchwarzArbG)**

► www.gesetze-im-internet.de/schwarzarbg_2004

**Bundesministerium der Finanzen (BMF),
Internetseite: Finanzkontrolle Schwarzarbeit**

► [www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Themen/
Zoll/FKS/finanzkontrolle-schwarzarbeit](http://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Themen/Zoll/FKS/finanzkontrolle-schwarzarbeit)

**Zoll,
Internetseite: Bekämpfung der Schwarzarbeit und illegalen Beschäftigung**

► [www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/
Bekaempfung-der-Schwarzarbeit-und-illegalen-Beschaeftigung/
bekaempfung-der-schwarzarbeit-und-illegalen-beschaeftigung_node](http://www.zoll.de/DE/Fachthemen/Arbeit/Bekaempfung-der-Schwarzarbeit-und-illegalen-Beschaeftigung/bekaempfung-der-schwarzarbeit-und-illegalen-beschaeftigung_node)

**Zoll,
Internetseite: Privatpersonen / Arbeit**

► www.zoll.de/DE/Privatpersonen/Arbeit/arbeit_node

Impressum

Diese Informationen wurden vom Projekt „Mensch, Respekt! Für Fairness und Menschlichkeit im Kreis Euskirchen“ des DRK Kreisverbandes Euskirchen e. V. zusammengestellt. Es handelt sich um allgemeine Hinweise, die einen ersten Überblick geben sollen. Die Rechtslage ist vereinfacht zusammengefasst. Wir sind um Aktualität, Vollständigkeit und Richtigkeit der Inhalte bemüht, können dafür aber keine Gewähr übernehmen.

Dieses Werk wurde unter der Lizenz „Creative Commons Namensnennung – Weitergabe unter gleichen Bedingungen 3.0 Deutschland“ (CC BY-SA 3.0 DE) veröffentlicht. Den rechtsverbindlichen Lizenzvertrag finden Sie unter <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/>

Herausgeber

DRK Kreisverband Euskirchen e.V.
Team Migration / Integration
Integrationsagentur &
Servicestelle für Antidiskriminierungsarbeit
Jülicher Ring 32b
53879 Euskirchen

www.drk-eu.de

Redaktion

Boris Brandhoff
Judith Raß
Thomas Weber

Layout und Umsetzung

Kathrin Wallraf
Wallraf Druck und Design
In der Seebrecht 5-7
53937 Schleiden

Erstveröffentlichung

Dezember 2024

Überarbeitete Fassung

Dezember 2025

Gefördert durch:

Ministerium für Kinder, Jugend, Familie,
Gleichstellung, Flucht und Integration
des Landes Nordrhein-Westfalen

Das Projekt „Mensch, Respekt! Für Fairness und Menschlichkeit im Kreis Euskirchen“ fasst verschiedene Maßnahmen zur Prävention von Diskriminierung und Rassismus über Bildungs-, Gruppen-, Kunst- und Begegnungsangebote zusammen. Es wird aus Mitteln des Ministeriums für Kinder, Jugend, Familie, Gleichstellung, Flucht und Integration des Landes Nordrhein-Westfalen gefördert.